

■ СОЦІАЛЬНА СФЕРА. РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

УДК 330.59:316.334.55

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ©

С.Г. КАФЛЕВСЬКА,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри аграрного
менеджменту,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Досліджено сучасний рівень життя населення в умовах трансформаційних змін в економіці України. Визначено основні складові якості життя та фактори, що впливають на формування рівня якості життя населення. Визначено показник, який характеризує рівень життя ООН - індекс розвитку людського потенціалу. Проведено аналіз змін на ринку праці та встановлено тенденції його розвитку. В результаті дослідження структури сукупних витрат домогосподарств за 2010–2015 роки встановлено, що більше 50% витрат від бюджету на харчування є показником низького рівня життя, оскільки на задоволення інших потреб загалом витрачається інша половина бюджету. Виявлено проблеми демографічного та соціального характеру. Вивчено досвід розвинених країн з питань підвищення рівня життя населення з метою запровадження його в Україні. Запропоновано основні перспективні напрями та заходи щодо підвищення рівня та якості життя населення України.

Ключові слова: населення, рівень життя, сільські території, якість життя, безробіття, оплата праці.

Табл. 1. Літ. 8.

Постановка проблеми. Рівень життя населення тісно пов'язаний з ефективністю виробництва, тобто чим вищий рівень прибутковості виробництва, тим вищий рівень життя населення. Країни, які успішно вирішили продовольче питання, мають статус розвинених країн з високим рівнем проживання в них населення. В той же час в бідних країнах найпростіші види продовольства є недоступними для широких верств населення.

Аналіз динаміки процесів, що визначають рівень життя населення на сучасному етапі, вказує на незадовільний стан соціального розвитку територій, для яких нині характерні глибока демографічна криза, брак мотивації праці, безробіття, міграція населення, занепад соціальної інфраструктури та «вимирання» населених пунктів.

Частка українців, задоволених своїм рівнем життя, скоротилася з 27% до 17% за 2015 рік, відмічають у Gallup.

Виснажені конфліктом на Сході країни українці вважають, що рівень їхнього життя в 2015 році опустився нижче попередніх показників. Проведене серед тисячі українців соціопитування свідчить про найгірші дані за всю історію спостережень в країні, говорить в опублікованій доповіді аналітичної компанії Gallup [1].

© С.Г. КАФЛЕВСЬКА, 2016

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує нагального коригування ситуації, що склалася, та якнайшвидшого прийняття рішень у цій сфері розвитку людського потенціалу нашої держави.

Одним із показників ефективності економіки розвинених країн є високий рівень життя населення та забезпечення його зростання. Оскільки основною складовою рівня життя населення є матеріальне становище громадян, то надзвичайно важливими є наукові дослідження, пов'язані з теоретичними та практичними аспектами доходів і життєвого рівня, відслідковуванням тенденцій у їх зміні з метою своєчасного коригування механізму реалізації політики щодо підвищення рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження рівня життя населення здійснювалося такими видатними вітчизняними та зарубіжними вченими, як О. Біттер, Д. Богиня, П. Бубенко, М. Долішний, К. Васильківська, С. Дорогунцов, В. Пономаренко, В. Кашуба [2], Е. Лібанова, С. Валентей, В. Майєр, М. Махсма [4], Л. Михайлова, В. Мандибура [3], О. Горшеніна, Н. Рімашевська, О. Новикова, І. Прокопа, С. Харчук [6], Л. Шепотько, К. Якуба, Е.А. Кіреєва [9], Д.М. Токарчук [10] та іншими. Разом з тим, слід зазначити, що питання аналізу рівня життя населення в умовах реформування економіки України є недостатньо висвітленими у вітчизняній економічній літературі, а зарубіжні розробки вимагають вивчення досвіду та адаптації його до реалій сучасної економіки з урахуванням її специфіки.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є визначення напрямів підвищення рівня життя населення на основі дослідження його сучасного стану та виявлення проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи наукові дослідження, які стосуються визначення категорії «рівень життя», ми прийшли до висновку, що не існує єдиної думки щодо наповнення даного терміну.

За класичним визначенням, рівень життя – складна комплексна соціально-економічна категорія, що виражає ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Тому, при виборі напрямів і пріоритетів економічної та соціальної політики держави та плануванні соціально-економічного розвитку країни та її регіонів, важливим соціально-економічним критерієм слугує ця категорія [2].

Дана категорія вперше була використана К. Марксом і розглядалася як соціально-економічна характеристика рівня і ступеня задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення окремих територій, класів і соціальних груп, сім'ї та окремої людини. Тобто, життєвий рівень у своїй основі визначається рівнем розвитку матеріального виробництва, сфери послуг та економіки в цілому.

У вузькому аспекті рівень життя можна розглядати як характеристику рівнів споживання і ступеня задоволення потреб населення (оцінка доходів, витрат і споживання благ та послуг). В широкому аспекті під рівнем життя розуміють рівень людського розвитку (стан здоров'я, можливості населення для задоволення своїх потреб) та умови життєдіяльності населення (стан навколишнього середовища та безпека життя населення).

На думку Мандибури В.О. рівень життя характеризує ступінь задоволення різноманітних потреб населення (фізичні, соціальні, інтелектуальні, духовні, політичні), досягнутий за визначений проміжок часу в суспільстві, включаючи реальні економічні джерела та соціально-правові гарантії забезпечення умов життєдіяльності населення [3].

За рекомендаціями ООН рівень життя - це сукупність таких показників, як: здоров'я, зокрема демографічні умови, їжа, одяг, фонди споживання і нагромадження, умови праці, зайнятість, організація праці, освіта, зокрема письменність, житло та його благоустрій, соціальне забезпечення.

Для характеристики рівня життя ООН використовує такий показник як «індекс розвитку людського потенціалу» (ІРЛП). Він включає:

- тривалість життя населення - 25-85 років;
- рівень освіти - 0-100% (кількість років, які провів в режимі навчання після 15 років середній громадянин);
- обсяг ВВП на душу населення від 200 до 4000 \$ США;
- ступінь задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб людини .

Рівень та якість життя населення характеризує ступінь задоволення різноманітних його потреб досягнутий за певний проміжок часу в суспільстві, тому гідний рівень якості життя всіх категорій населення потребує запровадження та дотримання високих соціальних стандартів, що є однією з основних функцій соціального захисту населення. Тому якість життя можна розглядати як ступінь відповідності умов і рівня життя населення країни науково-обґрунтованим нормативам або встановленим стандартам.

Відповідно до конвенцій Міжнародної організації праці кожна людина має право на такий життєвий рівень (включаючи продукти харчування, одяг, житло, медичний догляд, соціальне обслуговування), який необхідний для підтримання здоров'я і добробуту її та її родини, а також право на забезпечення в разі безробіття, непрацездатності, втрати годувальника і т. ін. У кожній країні ці права реалізуються на основі національної концепції рівня життя [4].

Стан і розвиток суспільства визначається значною кількістю та складом його населення, його трудовими можливостями, рівнем та якістю життя. Показники кількості, складу, динаміки населення, рівня його життя дають змогу судити про можливості соціально-економічного розвитку країни, його тенденції, вказують державі заходи, які необхідно вжити для розвитку народонаселення. Саме населення країни є джерелом ресурсів для праці, носієм конкретних економічних відносин.

Україна переживає складний період розвитку державності, що відбивається на її населенні. Починаючи з 1990 року темпи скорочення чисельності населення країни становили 0,6 – 1 %, в той час, як у розвинутих країнах світу його чисельність зростала зі швидкістю від 0,01% (Іспанія, Італія, Німеччина) до 0,04-0,07% (Данія, Франція, Нідерланди) на рік.

За даними Держкомстату за 15 останніх років чисельність населення України зменшилась на 5,7 млн. осіб і складала станом на 1 січня 2016 року - 42,8 млн. осіб, з яких - 29,6 млн. осіб в містах та 13,2 млн. осіб в сільській місцевості [5].

Середня очікувана тривалість життя при народженні - 71,4 року. При цьому середній вік життя чоловіків - 66,4, жінок - 76,3. Як бачимо, розрив між показниками дуже великий. Якщо порівнювати ці цифри з даними у країнах Європи, то там жінки живуть приблизно на чотири з половиною роки більше, а чоловіки - на 10-12 років. За показниками тривалості життя чоловіків ми відстаємо від Швеції на 15 років, а від Польщі - на 7 років. У жінок ситуація не така критична.

Для аналізу й оцінки життєвого рівня населення використовують різні показники, такі, наприклад, як обсяг валового внутрішнього продукту, національного і реального доходу на душу населення, обсяг послуг на душу населення, середній

рівень заробітної плати, забезпеченість житлом та інші. Окрім того, життєвий рівень населення країни характеризують показники середньої тривалості життя, народжуваності і смертності населення.

За рейтингом ВВП на душу населення, Україна посідає останнє місце серед 24 країн, представлених на Євро-2016.

Рейтинг очолила Швейцарія - більше 80 тисяч доларів на душу населення. До топ-трійки також увійшли Ірландія та Ісландія.

Кількість народжених в Україні у 2015 році становила 71,8% від кількості померлих. Негативним є те, що цей показник знизився порівняно із 2013 роком на 4,2 %, що свідчить про зменшення народжуваності у нашій країні порівняно з попередніми роками. Коефіцієнт смертності перевищує коефіцієнт народжуваності на 1,2 (у 2015 році коефіцієнт народжуваності становив 10,7, а коефіцієнт смертності - 11,9). На жаль, за рівнем смертності Україна посідає перше місце в Європі.

За прогнозом Інституту демографії і соціальних досліджень НАН до 2050 року чисельність населення України може скоротитися до 35 млн. осіб. Це скорочення зумовлене великою кількістю факторів, серед яких економічна криза, зміна типу і режиму відтворення (переважання смертності над народжуваністю людей), негативні тенденції у міграційних процесах, екологія та ін.

Рівень життя характеризує народний добробут поряд із доходами і витратами. Він відображає також умови праці й побуту, обсяг і структуру робочого і вільного часу, показники культурного та освітнього рівня населення, а також здоров'я, демографічної та екологічної ситуації.

Для оцінки рівня життя населення можна використати такий показник, як структура витрат домогосподарств. Даний показник дозволяє врахувати частку витрат населення на різні категорії товарів і в порівнянні з подібними показниками у інших країнах показати рівень життя населення.

Зрозуміло, що чим вищою є частка витрат сім'ї (домогосподарства) на задоволення первинних потреб (для України – харчування та ЖКП) у сімейному бюджеті, тим гірший рівень життя населення. Наприклад, витрати 50% від бюджету на харчування є показником низького рівня життя, оскільки на задоволення інших потреб загалом витрачається інша половина бюджету. Збільшення витрат на інші потреби, в першу чергу на охорону здоров'я, освіту свідчать про підвищення рівня життя.

Структура сукупних витрат домогосподарств населення показана у табл. 1 [5].

Таблиця 1

Структура сукупних витрат домогосподарств, 2010 – 2015 рр.

Сукупні витрати домогосподарств	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014 *	2015*
1	2	3	4	5	6	7
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3073,3	3458,0	3592,1	3820,3	4048,9	4952,0
Структура сукупних витрат домогосподарств, %						
Споживчі сукупні витрати	89,9	90,1	90,8	90,2	91,6	92,9
із них: продукти харчування та безалкогольні напої	51,6	51,3	50,1	50,1	51,9	53,1

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
алкогольні напої та тютюнові вироби	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	3,3
непродовольчі товари та послуги	34,9	35,4	37,2	36,6	36,3	36,5
в т. ч. одяг і взуття	6,0	5,7	6,1	5,9	6,0	5,7
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,2	9,6	9,9	9,5	9,4	11,7
охорона здоров'я	3,2	3,2	3,4	3,4	3,6	3,7
освіта	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
транспорт і зв'язок	6,4	6,6	7,1	7,1	7,1	6,1
інші товари та послуги	8,8	9,0	9,4	9,5	9,1	8,2
Неспоживчі сукупні витрати	10,1	9,9	9,2	9,8	8,4	7,1

*Без урахування частини зони проведення антитерористичної операції, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м.Севастополя

Джерело: Сформовано автором на підставі даних Державної служби статистики України

У 2015 році 53,1 % видатків домогосподарств становили продукти харчування та безалкогольні напої, тоді як у 2014 році – 51,9 %. Непродовольчі товари та послуги – 36,5 %, неспоживчі сукупні витрати – 7,1%,. Частка інших витрат значно менша. На житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива витрачалося 11,7 %, тоді як у 2014 р. - 9,4%. На одяг і взуття – 5,7 %, охорону здоров'я - 3,7 %, транспорт (3,7 %) і зв'язок (2,4 %) - 6,1 %. Найменше витрат припало на освіту - 1,1%, тоді як на алкогольні напої, тютюнові вироби - 3,3%.

Порівнюючи з іншими країнами можна помітити суттєву різницю у видатках на харчування. У 2013 році німецька сім'я витрачала 12,1% від загального бюджету, французька – 15,9%, польська – 25,1%, білоруська (з урахуванням державної підтримки низьких цін) – 40,8%, а українська – 50,1%.

За 2014 р. реальні наявні доходи населення за офіційною статистикою зменшились на 8,4%. За оціночними даними експертів Інституту демографії рівень бідності на кінець 2014 року зріс у 1,5 рази (з 20% до 30%). Тобто, в категорії бідних виявилася кожна третя українська сім'я.

Однак, враховуючи інфляцію поточного року (137,1%), зростання цін і тарифів, заморожені з кінця 2013 року розміри соціальних стандартів і гарантій – прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати, пенсії, профспілки оцінюють зростання бідності в рази. За оцінкою експерти ООН - 75% населення України віднесено до категорії бідних.

В розрізі регіонів України за даними обстеження у I кварталі 2015 р. найвищий рівень бідності за відносним критерієм (75% сукупних витрат населення) мали: Рівненська (43,0%), Луганська (42,7%), Хмельницька (37,7%) області. Найнижчий рівень бідності у місті Києві (9,4%), а також у Чернігівській (11,9%), Івано-Франківській (14,3%) областях.

За даними різних експертів розрив у доходах багатого і бідного населення України досягає 40 разів, що становить загрозу національній безпеці країни та соціальної стабільності. У нашій країні 1% населення володіє 70% багатства країни.

Головною причиною вразливості українців експерти називають “абсолютно необґрунтовану соціальну і економічну нерівність” та “паралельне існування в Україні двох світів”. Поряд із цим, високий рівень монополізації економіки та відсутність розвинутої соціальної інфраструктури суттєво підвищують вразливість громадян. Освіта – єдина в Україні перевага серед складових індексу людського розвитку країни. З-поміж проявів вразливості можна назвати підвищену смертність, бідність, недоступність основних соціальних послуг, соціальне відторгнення [6].

Чисельність безробітних у 2015 році у порівнянні з 2013 роком збільшилася на 144,3 тис. осіб і становила 1,6 млн. осіб. Рівень безробіття населення, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП), зріс з 7,3% до 9,1% економічно активного населення. Зростання рівня безробіття відбулося в усіх регіонах. Серед осіб працездатного віку рівень безробіття зріс з 7,8 % до 9,5%.

Рівень безробіття (визначений за методологією МОП) серед міського населення зріс з 7,2 до 9,0 %, а серед осіб працездатного віку - з 7,6 до 9,3 %, серед населення сільської місцевості - з 7,3 до 9,4% економічно активного населення, а серед осіб працездатного віку - з 8,2 до 9,9 %.

Серед жінок рівень безробіття значно вищий, ніж серед чоловіків. За досліджуваний період він зріс з 6,3% до 8,1%, а що стосується жінок працездатного віку, то серед них цей показник зріс з 7,0 % до 8,5%.

Рівень безробіття серед чоловіків у 2015 році склав – 10,1 % у відношенні до економічно активного населення, тоді як у 2013 р. – 8,1%. Що стосується чоловіків працездатного віку, то рівень безробіття цієї категорії зріс з 8,5% у 2013 р. до 10,4% у 2015 р.

В той же час, головним показником забезпечення матеріального добробуту працездатного населення України є рівень оплати праці. Невиважена політика у сферах ціноутворення і заробітної плати призводить до подальшого зниження рівня життя українського населення, знецінення мотивації трудової діяльності, підсилює соціальну напруженість і стихійні тенденції в розвитку суспільства. Рівень соціальної захищеності українського населення є низьким порівняно зі стандартами розвинутих країн не стільки через слабку соціальну спрямованість державних витрат, скільки через низький рівень оплати праці.

У 2015 році рівень номінальної заробітної плати в Україні зріс на 20,5 % порівняно із 2014 роком, а рівень реальної заробітної плати, навпаки, зменшився на 21,2 %.

За даними Держстату України за I квартал 2016 року номінальні доходи населення склали 403,2 млрд. грн, що на 13,2 % більше порівняно з попереднім роком. Наявний дохід, який може бути використаний населенням на придбання товарів та послуг, збільшився на 11,3 %, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору, зменшився на 14,9 %.

Все це свідчить про те, що існуючий рівень заробітної плати не забезпечує нормального відтворення робочої сили в галузі, спостерігається значна невідповідність ціни робочої сили і вартості життя на селі. Все це негативно позначається на мотивації аграрної праці та рівні життя сільського населення.

З метою вирішення низки проблем такого характеру, в Україні було прийнято “Стратегію демографічного розвитку України на 2006-2015 роки”, основним завданням якої є покращення якості життя населення, подолання демографічної кризи, поліпшення якості життя населення та збереження духовного потенціалу.

В той же час, Мінсоцполітики розробило низку законодавчих актів і Програму створення робочих місць та стабілізації зайнятості у Донецькій та Луганській областях до 2017 року. Вагоме місце в програмі відведено заходам щодо відновлення життєдіяльності територій після реструктуризації вугільної галузі та створенню нових місць для майже 22 тис. шахтарів та збереження зайнятості працівників на понад 1300 об'єктах соціальної інфраструктури. Це інновація у сфері реструктуризації зайнятості та розвитку трудового потенціалу Донбасу.

Сучасна держава може стійко розвиватися тільки за умови, якщо її економічна політика спрямована на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення

Висновки. Результати проведеного аналізу дозволяють визначити пріоритетні напрями, спрямовані безпосередньо на забезпечення стійкого підвищення рівня та якості життя населення. Серед них можна виділити: впровадження мережі освітніх програм, спрямованих на професійне навчання, підвищення кваліфікації, перекваліфікацію; стимулювання диверсифікації економіки, що сприятиме зростанню зайнятості населення, включаючи розвиток індивідуальної підприємницької діяльності, малого й середнього бізнесу; здійснення заходів щодо відновлення та подальшого розвитку соціальної інфраструктури, розвиток ринку праці та забезпечення умов гідної праці; розробка системи соціальних стандартів, яка б забезпечувала гідний рівень життя населення та відповідала європейським стандартам, при цьому її запровадження має передбачати поступові етапи досягнення цих стандартів протягом кількох років в розрізі категорій населення; розвиток програм державно-приватного партнерства у подальшій перспективі. Це дасть змогу підвищити рівень життя населення та задовольнити суспільні та економічні потреби людини; здійснення заходів щодо підвищення ефективності управління соціальною сферою та якості соціальних послуг, зокрема – шляхом реорганізації та впровадження страхових схем в охороні здоров'я, диверсифікації постачальників соціальних послуг тощо.

Список використаних джерел:

1. Рівень життя українців рекордно впав – опитування. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/world/worlddabus/3611105-riven-zhyttia-ukraintsiv-rekordno-vprav-opytuvannia>
2. Кашуба В.Д. Рівень та якість життя населення України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/190.pdf>
3. Мандибура В.О. Рівень життя населення та механізми його регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня . д-ра екон. наук / В.О. Мандибура; Національна академія наук України. – К., 1999. – 36 с. ,
4. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини / М.Б. Махсма. - К. : Європ. ун-т, 2002. - С. 73-76.
5. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Харчук С.А. Сучасний стан та основні напрями підвищення рівня життя населення. /С.А. Харчук// Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Дніпропетровський ДАЕУ, – 2015. - №7.
7. Красномоєць В.А. Аналіз підходів до трактування рівня життя населення / В.А. Красномоєць // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. Збірник наукових праць. – К. : КНЕУ, 2014. – № 1(7). – С. 132-137.

8. Звіт ООН з розвитку людського потенціалу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/publications-and-reports>.
9. Кіреєва Е.А. Оплата праці як показник продовольчої безпеки населення та економічної стабільності держави/ Е.А. Кіреєва, О.Ю. Самборська, Н.Ю. Островська // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – Випуск 4 (70) . – Т. 1. – С.102-109.
10. Токарчук Д.М. Теоретична сутність соціально-виробничої системи зайнятості населення / Д.М. Токарчук // Економіка АПК. – 2013. – № 9. –С. 98-104.

Список використаних джерел у транслітерації/References

1. Riven zhyttia ukrainsiv rekordno vprav - opytuvannia. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://ua.korrespondent.net/world/worldabus/3611105-riven-zhyttia-ukrainsiv-rekordno-vprav-opytuvannia>
2. Kashuba V.D. Riven ta yakist zhyttia naseleння Ukrainy. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/190.pdf>
3. Mandybura V.O. Riven zhyttia naseleння ta mehanizmy yoho rehuliuвання : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia . d-ra ekov. nauk / V.O. Mandybura; Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. – К., 1999. – 36 s. ,
4. Mahsma M.B. Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny / M.B. Mahsma. - К. : Yevrop. un-t, 2002. - S. 73-76.
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Harchuk S.A. Suchasnyi stan ta osnovni napriamy pidvyshchennia rivnia zhyttia naseleння. /S.A. Harchuk// Elektronne naukove fahove vydannia «Efektyvna ekonomika». Dnipropetrovskiy DAEU, – 2015. - №7.
7. Krasnomovets V.A. Analiz pidhodiv do traktuvannia rivnia zhyttia naseleння / V.A. Krasnomovets // Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka. Zbirnyk naukovykh prats. – К. : KNEU, 2014. – № 1(7). – S. 132-137.
8. Zvit OON z rozvytku liudskoho potentsialu. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org.ua/ua/publications-and-reports>.
9. Kirieieva E.A. Oplata pratsi yak pokaznyk prodovolchoi bezpeky naseleння ta ekonomichnoi stabilnosti derzhavy/ E.A. Kirieieva, O.Iu. Samborska, N.Iu. Ostrovska // Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnogo ahrarnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky. – 2012. – Vypusk 4 (70) . – Т. 1. – S.102-109.
10. Tokarchuk D.M. Teoretychna sutnist sotsialno-vyrobnchoi systemy zainiatosti naseleння / D.M. Tokarchuk // Ekonomika APK. – 2013. – № 9. –S. 98-104.

ANNOTATION CURRENT STATE AND TRENDS OF RURAL POPULATION'S LIVING STANDARDS IMPROVEMENT IN UKRAINE

KAFLEVSKA Svitlana,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Agricultural Management,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The present-day living standards of rural population in terms of the transformational changes in Ukrainian economy is investigated. The main components of quality of life and the factors influencing the formation of the quality of living standards of population are defined. The analysis of changes in the labor market is conducted and the tendencies of its development are set. An integral indicator, which characterizes living

standardsl - an index of human potential development is determined. The analysis of labor market changes is carried out and the tendencies of its development are established. The structure of total consumption of households for 2010-2015 is studied, it is established that more than 50% of expenses of the family budgets are spent for food. This is the indicator of low standards of living as the other half of the budget is spent for other needs. The problems of demographic and social issues are discovered. The experience of developed countries on improving population's living standards is studied in order to implement it in Ukraine. The basic long-term directions and measures to increase the level and quality of population's life in Ukraine are suggested.

Key words: population, living standards, rural territories, quality of life, unemployment, payment of labor.

Table. 1. Lit. 8.

АННОТАЦИЯ СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

**КАФЛЕВСКАЯ Светлана Геннадьевна,
кандидат экономических наук, доцент
кафедры аграрного менеджмента,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)**

Исследован современный уровень жизни населения в условиях трансформационных изменений в экономике Украины. Определены основные элементы качества жизни и факторы, которые влияют на качество жизни населения. Произведен анализ изменений на рынке труда и определены тенденции его развития. В результате исследования структуры совокупных затрат домохозяйств за 2010-2015 гг. определено, что больше 50% бюджетных затрат на питание - это показатель низкого уровня жизни, так как на удовлетворение других потребностей в целом используется вторая половина бюджета. Определены проблемы демографического и социального характера. Изучен опыт развитых стран по вопросам повышения уровня жизни населения с целью применения его в Украине. Рекомендованы основные перспективные направления и меры по вопросам повышения уровня и качества жизни населения Украины.

Ключевые слова: население, уровень жизни, сельские территории, качество жизни, безработица, оплата труда.

Табл. 1. Лит. 7

Інформація про автора

КАФЛЕВСЬКА Світлана Геннадіївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: Svitlana.kaflevska@yandex.ua).

KAFLEVSKA Svitlana - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Agricultural Management Department, Vinnitsia National Agrarian University (21008, Vinnitsia, 3, Soniachna str., e-mail: Svitlana.kaflevska@yandex.ua)/

КАФЛЕВСКАЯ Светлана Геннадьевна - кандидат экономических наук, доцент кафедры аграрного менеджмента, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: Svitlana.kaflevska@yandex.ua).

